

Úvodník:

Stmívá se, na horizontu Ostravy klamou svítící majáky dálničních tepen poukazující i na to, že za nimi se rozprostírá hájemství Beskyd. Pokaždé, když podléhám virtuálním jízdním řádům a projektu si cesty tím směrem, nejde mi o papundeklové hory, regulérní jehličí atd. Po mých smyšlených drahách doputuju pokaždé do kterékoliv (nezjevuje se mi konkrétní obraz, ač se snažím sebevíc) přitmělé hospody na Vsetíně. Pokaždé je tam D. M., P. Urquell a dokonce M. M., často P. K., L. Š., někdy J. H., když se oddám surrealistickému automatismu dokonce i R. K. Pokaždé se mnou vchází i má žena.

Jenže ověřovat si poukaz oněch světél, realizovat smyšlené dráhy, daří se mi čím dál tím méně často. Příliš často vstupují do mých plánů jiné, „důležitější“ věci. Ve své honbě za delším, šťastnějším a pohodlnějším přežíváním zapomínám žít. Snažím se sice občas svůj život různě protínat, zvýznamňovat, ale končívá to různě. Jednou jsou z toho verše, ale častěji rozbité dveře, nebo alespoň dost nakřáplá reputace. Přesto to ale asi budu dál zkoušet. Budu se dál pohybovat (a slibuju, že se pokusím vychýlit poměr na stranu reality) po vyprojektovaných cestách..

Bude to asi proto, že navzdory všemu věřím na poezii. Právě ona totiž může a musí poukazovat na to nesamozřejmé, co nám na světě zůstalo: na ten prostý, ale rozhodně ne trvalý fakt našeho bytování mezi lidmi a věcmi i navzdory jim. Dokud budou Texty jakýmsi pokusem infikovat okolní svět právě touto živinou, stojí to za to.

Jakub Chrobák

Vendryňský poetický magazin

Vojtěch Kučera, Kosmákova 21,
615 00 Brno - Židenice
adalbert.weles@centrum.cz
<http://www.weles.cz>

Obsah:

úvodník

Jakub Chrobák ___2

poezie

Ze vsetínského soutěže začínajících autorů___10_13

Gabriel Pleska: *** ___18_19

próza

Štěpán Kučera: Venuše___24_26

překlad

Dušan Čater: Perla___4_7

Kader Abdolah: Já; Mé malé války___7_9

Jevhen Malanjuk: *** ___27

comics

Michal Jareš: ___16_17

rozhovor

Martin Škabraha: Rozhovor s Janem F.

Ulrichem o kultuře a jazyce Lakotů___20_23

recenze

Jakub Grombř: Ministři a jitrnice v jednom panoptiku___28

Petr Hora: K Schulzově Poutní písni___29_30

Pavel Kotrla: Dlouhé čekání___30_31

ostatní

Mirek Zelinský: O jednom starém dluhu___14_15

Kontaktní adresy:

Pavel Kotrla
Bystřička 267
756 24
tel. 571 443 567
pkotrla@atlas.cz

Knihkupectví Malina
Dolní náměstí 344
755 01 Vsetín
tel. 571 419 531
knihkup@vsnet.cz

TEXTY, literární čtvrtletník, číslo 32, ročník VIII., šéfredaktor: Pavel Kotrla, vydavatel: Knihkupectví Malina, redakce: Jiří Hrabal, Jakub Chrobák, René Kočík, Dalibor Malina, Milan Orálek, Martin Škabraha; registrace MK ČR E 13264, internetová adresa: <http://www.inext.cz/texty>

DUŠAN ČATER

PERLA

Kvůli těm zatraceným nervům jsem se vzbudil mnohem dřív než obvykle. Srdce mi zběsile tlouklo a strach pochopitelně pronikal až do morku kostí. Tělo se nacházelo v katastrofálním stavu a knoflíkem jsem přelazoval na rádiu nalevo a napravo a hledal ono vysílání Stane Urek a cvičenec Tomáš. Nenašel jsem ho a pak jsem si vzpomněl, že jeden z nich umřel, nevím který, ale to je jedno... dej bůh pokoj jeho duši! Mé tělo bylo jim naschvál fakt v mizerné kondici.

Později toho dne jsem někdy uprostřed dopoledne stál před vchodem do velkého domu a tam v tom mrazu přešlapoval. Byla mi zima a ještě nikdy jsem si tak ze srdce nepřál do toho domu vejít. Kočka, která měla patrně stejné přání jako já, se o mě otírala a já jsem toho dne nenáviděl všechno živé i mrtvé. O důvod víc, abych přešlapoval přede dveřmi své milé.

Jde jen o jakési smíření, uklidňoval jsem se, když jsem zaslechl zaskřípat klíč v zámku. O smíření, které ti udělá jasno v hlavě. Přede mnou se objevil její otec, muž zásad, a změřil si mě od hlavy k patě, jako by nemohl uvěřit, že navzdory měsíčnímu flámu ještě pořád chodím po zemi.

Chcete na jeho?, poněkud jsem trhl hlavou, nervy a tak, a pak jsem se kysele usmál. Vstoupit, to jsem si přál, ale jaksi jsem nemohl projít kolem něj. Kočce se to podařilo a nade všechno jsem jí to záviděl.

„Tak jsem tady,“ pravil jsem poněkud váhavě a v krku se mi slepoval jeden knedlík za druhým.

„Ano?“ znělo to jako otázka.

„Ano,“ řekl jsem.

To, že jsem se jako obvykle málo oblékl, jsem připisoval své roztřesenosti posledních dní a brzkému vstávání.

„Nevím, jestli je to správné,“ pravil muž zásad.

Přikývl jsem. I já sám jsem už dlouho nevěděl, co je dobré a co ne. „Nicméně...“ koktal jsem.

„Ano?“

„Můžu dál?“ dodal jsem si nakonec odvahy.

Otec udělal podivnou grimasu a udělal mi místo. Prošel jsem kolem něj a tam v předpokojí načapal kočku, jak očichává boty.

„Tak jdeme!“ řekl jsem jí a vystrčil ji za dveře. Jednou jsem to viděl u mé milé a zdálo se mi

případné, abych to udělal i já. Něco ve smyslu: vždyť vím, co se v tom baráku smí a co ne. Konec konců jsem tu prožil pěkných pár pro její rodiče dost perných měsíců. Kočka měla zjevně jiný názor a nebrala mě nijak vážně. Nicméně jsem si zul promočené boty a strčil je pod skříň.

„Jdu nahoru,“ oznámil jsem jejímu otci.

„Počkej, počkej,“ ozvala se odpověď.

A čekal jsem. Věděl jsem, že okamžitě doběhne do horního pokoje a zeptá se mé milé, jestli mě ještě vůbec chce vidět. Lámal jsem si svou zmatenou hlavu tím, co jí mám vůbec říct. V takových věcech jsem nikdy nebyl příliš vynalézavý. Abych se vymlouval na tvrdý život, něco jako: tam já musím být a spolu s nimi pít a ;takové ty řečičky, tak to by absolutně nešlo. Už samo pomyšlení na rozhovor o těch věcech mi přišlo protivné a nevolnost v mém zažívacím ústrojí ještě vzrostla. Takže jsem čekal v té před-síni a vypadal jako perla světového ochmelkovství.

„Pojď,“ vybídl mě její otec z horního konce schodiště a já se vydal vzhůru. Nebylo jich nijak moc, tedy těch schodů, ale mně připadal pokoj v nejvyšší části domu nedosažitelný. Stane Urek a cvičenec Tomáš by mi se svým pořadem přišli celkem vhod. Mé tělo si toto označení zaslouží jen s bídou.

Zaklepal jsem na její dveře, spíš kvůli špatnému svědomí. To jsem nikdy nedělal, ale trochu ohledu nikdy neškodí. Kvůli udobření ovšem. Byl jsem skutečná perla ohleduplnosti, *mljack*.

„Podívej se, jaký jsi,“ řekla mi místo pozdravu.

Pokrčil jsem rameny, já, perla ochmelkovství a ohleduplnosti. Seděla na posteli a hleděla oknem někam ven. Kouřila a nervózně vyfukovala kouř pod strop. Bylo tam zakouřeno, ale to je fuk, přišel jsem se omluvit a v takových chvílích je cigaretový dým víc než vítán.

„Ahoj,“ řekl jsem a postavil se před okno.

„Podívej se, *jaký* jsi,“ řekla ještě jednou.

„Jsem unavený,“ přiznal jsem.

„Ano, ano...“

Vzal jsem z její krabičky cigaretu a zapálil si. Hledal jsem její pohled, ale šikovně mi uhýbala.

„Nejspíš už jsi zase bez peněz,“ řekla.

Uhodla. A co asi tak po měsíčním řádění proboha čekala? Přikývl jsem.

„Takže...“ řekla.

„Co?“

„Co bys řekl na to, kdybych ti teď řekla, ať jdeš odsud, *forever*?“ zeptala se a v popelníku uhasila cigaretu.

Musel jsem se usmát. To používání anglických slov se mi na ní líbilo. Byla anglistka, diplomovaná, a byla na to hrdá. Oprávněně, řekl bych.

„Šel bych,“ odpověděl jsem. Cítil jsem se o něco líp, umí mě pobavit a tak a hlavou už se mi honily hlouposti. „Šel bych. Otočil bych se o tři sta šedesát stupňů a šel. Šel bych, protože vím, že svět je kulatý a dřív či později bych přišel zpátky a vlez ti do prdele. A ty bys řekla: ‚Tati, podívej se! Seru perly! Seru perly!‘“ zazpíval jsem.

„Ty jsi... ty jsi dítě,“ prohlásila a nervózně típla cigaretu v popelníku. „Ptám se tě vážně!“

„Vždyť jsem ti to řekl,“ opakoval jsem.

Mávla rukou a natáhla se po nové cigaretě. Nabídl jsem se, že jí připálím, ale podívala se na mě tak nevraživě, že jsem ten úmysl ihned opustil a podal jí zapalovač. Sama si potom elegantně zapálila cigaretu a to se mi na ní líbilo také. Nejspíš... nejspíš bych neunesl, kdyby mi doopravdy ukázala dveře a tak. Jsme spolu už příliš dlouho, nejsem zvyklý být sám a to není všechno, ani zdaleka ne.

„Šel bych,“ zkusil jsem to znovu s humorem, tomu se nedá odolat.

„Nech už být tu svou poezii. Ptám se tě vážně,“ řekla.

„Poezii? Co ty víš o poezii?“ byl jsem poněkud kousavý, já, perla pitomosti. Alkohol ti vážně dokáže zatemnit mozek. „Poezie je...“ pokračoval jsem, ale zastavila mě:

„Nehodlám se s tebou bavit o poezii,“ pravila.

„Proč ne?“

„Protože... Protože se s *tebou* o těch věcech vůbec bavit nedá. S *tebou* se nedá mluvit o ničem. A už vůbec ne o poezii!“

„Proč ne?“

„O poezii se můžu bavit jen s ekonomy a jim podobnými. Oni o těch věcech mluví úplně nezatíženě a pěkně. Ty a tobě podobní jen skuhráte, že se poezií nedá uživit! Že nejsou peníze a vůbec!“

Smutné, ale pravdivé. Neměl jsem tedy nic rozumného, co bych dodal, típl jsem cigaretu do popelníku a postavil se ke dveřím. Napadlo mě, že bych mohl začít mluvit o penězích, jen o tom bych dokázal mluvit úplně uvolněně, ale neřekl jsem nic.

„Přijď zítra. Vyspi se, dej se dohromady a přijď zítra,“ řekla má milá místo mě.

Přikývl jsem, otevřel dveře a bez pozdravu odešel. Tam na schodech jsem potkal jejího otce, muže zásad. Pozdravil jsem ho a prošel kolem

něj, já, perla světového ochmelkovství, ohleduplnosti a pitomosti. Perla perel.

Později téhož dne, tak někdy uprostřed odpoledne, jsem splnil všechny její požadavky. Trochu jsem si i zacvičil, rozhýbal své ztuhlé tělo a tak. Bez jakéhokoli impulzu z rádia, aby bylo jasno. Jde to, fakt, jen musíš mít určité zásady. A nabyl jsem dojmu, že má drahá příliš kouří. A to vůbec není dobré.

(zima 1996)

Ze slovinštiny přeložil Aleš Kozár.

Dušan Čater (1968) – Slovinský redaktor a publicista, autor povídek a románů. Před nejnovějším románem *Ata je spet pijan* (*Tatka je zase opilej*, 2002; česky vyjde 2004) o sobě dal vědět romány *Flash Royal* (1994), *Imitacija* (*Imitace*, 1996) a *Patosi* (*Patosy*, 1999). Je také překladatelem z chorvatštiny.

K A D E R A B D O L A H

JÁ

Když jsem přišel do Nizozemí, pomyslel jsem si: co tady budu dělat? Jak může cizí spisovatel znovu začít v Nizozemí?

„Jak dlouho budu muset čekat, než se naučím jazyk?“

Zdálo se mi nemožné, že jednou budu moci používat nizozemská slova jako materiál pro své příběhy. Musel jsem se smířit s tím, že jsem byl ztracený spisovatel. Že tady byl konec, konec všech mých snů. Byl jsem v pasti a nad svou hlavou jsem neviděl nic jiného než černé mraky. Svému příteli jsem napsal: „V této zemi se ptáci neodvažují létat. Prší, prší a prší.“

V jednom z ponurých dnů jsem se vypravil do městské knihovny.

„Paní! Kdo je váš nejlepší spisovatel?“

„To je on, je náš nejlepší,“ a ukázala na řadu knih na polici.

Mulisch. Harry Mulisch. Vytáhl jsem nejtlustší knihu. Prolistoval jsem ji. Ne. Vrátil jsem ji zpět. Vytáhl jsem nejtenčí knížku. To ovšem taky nepomohlo. „Je to beznadějně. V této zemi nebudu znamenat nic. Paní! Kdo je váš nejlepší spisovatel pro děti?“

Dovedla mě k řadě knih, které napsala jedna stará paní. Babička. Ptáci se přece jen odváží v této zemi létat. Anna Maria Gertruida Schmidt. Vytáhl jsem z dlouhé řady jednu z jejich knih. Rozhodl jsem

se ji přečíst. Když jsem ji přečetl, šel jsem, ne, běžel jsem k Mulischovým knihám. Byla to pro mě výzva, na niž jsem nemohl odpovědět ne. To byl opravdový obrat v mém životě. Nizozemí už pro mě neznamenal konec, ale začátek.

Tento text jsem napsal před pěti lety pro prezentaci mé první nizozemsky psané knihy. Tehdy byl Mulisch pro mě ten nejlepší. Minulý týden byl v titulcích všech novin. Bylo mu sedmdesát. Hezké. Už devět let jsem sledoval jeho kariéru. Četl jsem jeho interview: „Už ve svých třinácti jsem věděl, že jsem génius.“ Často mluvil o JÁ. Já jsem nejlepší (nebo se pletu)?

I to je možné. Můžeš být nejlepší. Já to ale nemůže obsáhnout. Velká jména, která jsem znal z literatury, používala zřídka osobní zájmeno „JÁ“.

Perští mistři už vůbec ne. Šég, moudrý duchovní ze starých příběhů, se zamiloval do křesťanky. Zaklepal na dveře své milované.

„Kdo je tam?“ zvolala.

„Nikdo,“ řekl Šég.

Dveře se neotevřely. Znovu zaklepal.

„Kdo je tam?“

„Ty,“ řekl. „Ty jsi tady.“

Šég neuměl použít slovo „já“. Nehodilo se. Byl tak zamilovaný, že nezůstalo nic z jeho já. Proto Šég řekl, že ne on, ale ona klepe na dveře.

Literatura je uhnětena ze stejné hlíny jako láska. Přesto však skláním hlavu před H. Mulischem, mistrem.

MÉ MALÉ VÁLKY

Čas změní vše. Tomu rozumím mnohem lépe teď, kdy už nežiji ve své vlasti. Změny se občas podobají žertu. Žiješ jako jezdec, praví jedno perské přísloví. Někdy jsi v sedle, někdy musíš sedlo nést na zádech. Byl čas, kdy jsme museli povstat, abychom ze své země vyhnali šáha. Teď odpočívá v hrobě v Káhiře.

Povstali jsme proti duchovním. Seděli si v pěkně v teple na trůnech moci. Na čas si Sadám položil svou levou nohu na jih naší vlasti. Všichni jsme šli na frontu a zahnali jsme jej zpět do svého doupěte. Potom nastal ten čas, kdy jsme museli uprchnout. Dosáhl jsem nizozemské hranice.

Tehdy se začaly mé malé války. Seznamování se s národem za deště a boj o odlišení „de“ a „het“. Naučit se nabídnout si jenom jednu sušenku. Odnaučit se mávat na sousedy, ale jen se maličko pousmát. Vzít si pár tlustých slovníků a zalézt si pod peřinu se Slauerhoffovou sbírkou: *Čím dál od tebe utíkám. Tím víc jsem v tvé moci.*

Narodila se mi dcera. Jako ukolébavku jsem ji pobrukoval čarovnou perskou poezií, aby nezapomněla, odkud pochází její otec. Byly jí tři, byly jí čtyři, pět, šest. Předtím, než ji ovládlo kouzlo nizozemského jazyka, chtěl jsem ji naučit persky.

Když začala rozlišovat ty cizí, směšné kudrlinky perštiny, podívala se překvapeně na mě: „Je tohle moje jméno? Fajn, fajn. Nauč mě napsat pták.“

Naučil jsem ji najít zemi, dům, babičku a dědu mezi neznámými slovy.

„Jsi teď, tati, spokojený?“

„Jistěže. Jsi ta nejchytřejší holčička toho nejprísnějšiho táty na světě.“

„A teď mám na něco chuť,“ řekla v nizozemštině. „Půjdeme k McDonaldovi? Slib je slib.“

„Řekni to v perštině, prosím,“ požádal jsem jako obvykle. „Doma mluvíme jenom persky.“

„OK, *pasho berim* k McDonaldovi?“

Šlo to výborně a ona psala báječně zprava doleva. Ale jakmile začala s nizozemštinou, het paard, de bos, de koe a het gras ji očarovali a ona odhodila má slova stranou. Pak jsem s ní musel jezdit na kole do místní knihovny. V dětském oddělení si přede mě postavila dětskou židličku a vtiskla mi do rukou knížku. „To si přečteme tady a zbytek si vezmeme s sebou domů,“ prohlásila.

Večer přede mě naskládala své knížky.

„Počkej,“ řekla, „nejdřív mě hezky ulož. A pak mi něco přečti, než usnu.“

Předčítal jsem svým špatným přízvukem.

„Né, takhle ne,“ řekla. „Vyslovuješ to špatně. Říkáš eu, to není eu, ale ui, huis, huis, řekni to ještě jednou, ui, ui, jednoduše huis.“

„Huis, heus, huis, huis,“ nacvičoval jsem.

„Tak je to dobře, tati. Čti dál.“

Četl jsem dál.

„Ptá –, ptá –,“ promluvila ospale. „Řekni jednoduše ptá...“

„Ptá –, ptá –, pták, pták,“ opakovala a hluboce usnula.

*Z nizozemského originálu přeložila
Lucie Fruhwirtová*

Kader Abdolah (12. listopadu 1954, Arak v Iránu, vlastním jménem Hossein Sadjadi Ghaemmaghami Farani) – Po emigraci z Iránu se dostal do Nizozemí, kde v roce 1993 vydal svou první nizozemsky psanou knihu. Ukázky pochází z knihy *Mirza* (1998). Abdolahovy knihy vyšly v němčině, francouzštině, italštině, dánštině, norštině a srbochorvatštině.

ZE VSETÍNSKÉ SOUTĚŽE ZAČÍNAJÍCÍCH AUTORŮ

V loňském roce uspořádala Masarykova veřejná knihovna ve Vsetíně autorskou soutěž pro začínající prozaiky a básníky „Talent ze šuplíku“. Bez ohledu na výsledné umístění vybírám několik básniček, které patřily podle mne k těm zdařilejším:

René Švagera

SVATOJÁNSKÉ MUŠKY

svatojánské mušky?
kolik jich jen bylo...
každá jediná
a všechny dohromady

a já sešel z cesty

ještě že už svítá
na obloze bílo
jinak bych snad jistě
zašel do neštěstí

OVEČKY

pohůnkům nastala brzy ráno
když tma nejčernější byla
byť měli čerstvě podestláno
z půlnoci se jedna ulomila

ta velká
ta co přišla březí
ta velká právě porodila
a aby bylo o ni postaráno
selka neusnout jim poručila

a nespali
a dlouhá byla noc
a hlídali
jak matka dítěte si hledí

potom do svítání
vymýšleli jméno
a ráno
pustili je po náledí

HAVRANÍ JITRO

procítl jsem dnes
brzy po ránu
probuzený prapodivným křikem havranů
myslel jsem si
že přichází konec světa

a oni zatím
jenom slunce zdravili
a zapomněli přitom na chvíli
že jejich hlas oznamuje smrt

potom zmlkli
a bylo ticho
jako na počátku světa

Michaela Petřkovská

***

Koruna stromu
    snad menší závrať z pohledu
polámaná perspektiva letu ptáka
když jako kamenem neobroušeným
Doprostřed listu
    bez otázky ledabylým písmem
zkrácenou verzi
krví vlastní
    podepíši

(10. 6. 2002)

***

Bílé částice květu
v jeden celistvý stvol
Jemnost v pevnost
Ruce k nebi
přímočaře
v hlavě
vzdor

Jdu v kápi bílé bělejší
bosá
V pozdní hodině kroky jistější
stejně
Nerozumím si sobě

(asi 13. 6. 2002)

***

Dešti, ještě
ještě

co je mi do tvých
stékavic
den zapomněl na pozvánku
pohádku předstíraje
do duše vkládá
stín z rozmoklých kaluží

Dešti,
barvy kradeš!
vláčíš je po chodníku
rozpustit zapomeneš

v hrtanu kousek radosti

Marie Ďulíková

UVĚZNĚNÁ

Čekankou u cesty
I tou jsem byla
Dřív než do cizích rtů
mé kořeny se vpily
A srpek luny
znenadání moje srdce rozťal –
– půle ho teď leží
kdesi v temných travách
A v lukách večerem vzduch šumí
To vlčí stesky
Vítr do vlasů mi vplétá
A já noc za nocí
se svou smečkou teskním
Uvězněná v rudých tulihlavách

ROZKROČENÁ

Už tisíce let stojí
Rozkročená
nad všemi prameny
řekami i moři
Za tři denáry
se i tebe zmocní
prchavý pocit
že jen tobě patří
měděná stehna
která otevírá

miliónům ubohých
jež bloudí
Ztrácíš se i ty
Neříkej
že chceš posbírat jen pár achátů
a hned jít zase zpátky
Sejdeš z cesty
jež voní jantarem
a po hedvábí
Ani ty ji nezkrotíš
Bujnou klisnu bez sedla
a s ňadry bronzovými
ošálí tě
za tři lesklé plíšky
bude se vzpínat
po staletí
s rukama vysoko
až někde nad nebesy
My dávno v kosatcích
a ona stále rozkročená

PRO UŽOVKU Z CIZÍCH KRAJŮ

Po celý ten dlouhý čas
jsem myslela na večerní šum
na cesty užovek
co rychle prokličkují travou
a zastaví se mezi tvýma očima
Ne, nic nezbylo
Prázdná jsou hnízda
Skořápky bez jader
A já prstem sbírám poslední krystalku
cukru
z cizokrajných sladkostí, cos mi přinesl
abys umlčel má ústa
Tu máš, malá
Abys byla silná, tu máš
Aby ses mi neztratila
v temné noci
ve vysokých travách
mezi otazníky
co tu všude rostou mezi námi
jako velká čínská zeď
Mezi dvěma světy
odjakživa jsme jí byli odděleni
To proto vyslovím své tužby mlčky
A ty, užovka, se schoulíš do skořápky
cukrem vystlané
To abych umlčela tvoje ústa

Vybral Jiří Hrabal.

O JEDNOM STARÉM DLUHU

Památce Davida Ventury

Jsou situace, kdy se v čase otáčíme dozadu, za sebe, ohlížíme se a sčítáme svá má dáti, dal. Leží přede mnou jeden písňový text, už spíše báseň, který sám sobě dlužím více než jedno čtvrtstoletí. Právě tehdy jsem totiž pomalu začal pronikat do zákoutí nám, tady na Ostravsku, tolik blízké, a přesto krásně zrádné polštiny. Kupoval jsem si první knížky mladých polských básníků, v brněnské prodejně zahraniční literatury vyjeveně v roce 1981 narazil na výbor z poezie Czesława Milosze, osoby velmi v naší tehdejší kultuře – nekultuře nevítané. A také jsem poslouchal polskou hudbu, skupiny Budka suflera, SBB a samozřejmě Czesława Niemena, charismatického, až démonického klávesového mága, jehož tóny často spíše v uchu skřípaly jako když kočka touhy přejede svými drápy po plechových vrátech smutku. Někdy v té době se v polském kulturním středisku v pražské Jindřišské ulici objevila také jeho deska Katharsis. Gymnaziální vědomosti jen obrysově cosi napovídaly o starém řeckém dramatu a očištění plynoucím z každé skutečně velké tragédie. Na konci chaotické, ale sugestivní změní zvuků a hluků, z níž se jen tu a tam vyloupl fragment melodie, o to silnější, že nedohrané, nedozpívané, jen tušené, Niemen zazpíval, zčásti také zachraptěl, zčásti skřípavě odrecitoval Epitaf, píseň věnovanou předčasně zemřelému, mladému bubeníkovi své skupiny Piotru Dziemskému. Partie, místy vypjaté až k atmosféře chorálu škrábaly na duši jako ona již zmíněná kočka, obzvláště, když jsem už trochu textu rozuměl. List s ním dlouho visel nad mou postelí ve všech kolejních pokojích co jich jen po dobu studií bylo, a já se průběžně a stále chystal, že ho jednou pořádně přeložím. Nějak na to, jak už to bývá, pro mnoho jiného, nedošlo. Svůj letitý úkol jsem si splnil až v po poslední listopadové neděli. Právě tehdy odešel po dlouhé nemoci kamarád, kumpán, výborný člověk, nadějný literární kritik a první recenzent mého rozhlasového literárního týdeníku Vikýř, David Ventura. V době, kdy já si v oněch sedmdesátých letech lámal hlavu nad některými Niemenovými obrazy, on se právě pravdě-

podobně poprvé seznamoval se světem. Pomyšlení nad takto nekonečně krátkou úsečkou, která vše spojuje, mi svírá srdce. Svůj nedokonalý překlad mu při této příležitosti připisuji jen velmi nerad a se slzami v očích...

E p i t a f

Czeslaw Niemen

Jak se jmenuje ten,
Kdo usmívajícímu se,
V půli jeho cesty,
Při písni sotva započaté
Přetal vlákno upředené z lásky

Čí rozmar to byl,
Že tě teď neseme k pohřební hranici
A v hřbitovní krajině stojíme oslepeni
Nad právě vytesaným křížem
Rouhám se,
Svatému právu svatých činů
Tobě, pyšná civilizace
Ochránkyně
Co teď uděláš, jakým nástrojem vyrveš
bolestné ostří ze srdcí
Která bijí v žalujících zvonech

Jak dlouho ještě
Bude skřípající fráze
Takový je život
Jedinou omluvou
Nesmyslné smrti člověka

(Czeslaw Niemen: Katharsis, Polskie nagrania - Muza, 1975)

Mirek Zelinský

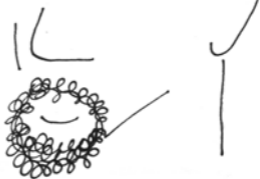
aluze

Revue pro literaturu, filozofii a jiné

*Adresa redakce:
Křížkovského 10, PS 207,
771 80 Olomouc
e-mail: redakce@aluze.cz
tel.: 585 631 159*

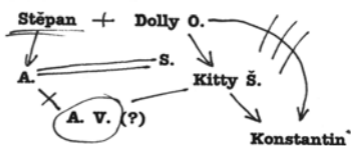
*poezie / próza / vzpomínky
rozhovor / studie / recenze
glosy / archiválie
<http://www.aluze.cz>*

...PRAVĚ JSEM USPAL DÍTĚ,
ALE MUSEL JSEM HO BUDIT
KVŮLI KRMENÍ. - JMENUJI
SE UMBERTO E. A MOŽNĚ
MĚ ZNÁTE JAKO AUTORA
KNIHY "PEÓNIA - POKUS
O SYSTEMATIZACI"

DNES JSEM SE ROZHODL
TROCHU VAŠ VYZKOUŠET ZE
SVÉ OBLÍBENÉ KNIHY...

TROCHU JSEM SI TO PŘIPRAVIL:

- DA'M VA'M NĚJAKÉ
INFORMACE A DOUFA'M, ŽE
JAKO PRAVIDELNÍ ČTENÁŘ
LITERÁRNÍ OBSKURNY
POZNA'ŤE, O ČO IDE...

A.V. + A.K. = VLLSPP

...PŘEDSTAVTE SI, ŽE
VÁM ZEMŘE MILENKA A
VY JDETE NA VOJNU S
TURKEM...

...ŠTVE VÁS, ŽE LIDÉ JAKO
KITTY A LEVIN JSOU
NA TOM LÍP...

~~A.V. + A.K. = VLLSPP~~

K.Š + K.L. = VLLSPP

... A NAVÍC – VŠUDE TY
VLAKY...

© Michal Jareš

POKLADOVÁNÍ PŘÍJEM

GABRIEL PLESKA

Smutný tloušťk s konvicí

Jak jsi na tom?
Má voda

Je ještě horká
I já

Jsem horký

Zimní domy

Zjara: vezmeme návnady pušky
a sítě vyrážíme do lesů

Celé: noci číháme u studánek
v lese tam
kam chodí ženy
pít

Pohublí s očima červenýma třesoucíma se
rukama

I hlasem klademe past
líčíme oko oko
na mušce míříme vrháme
sítě

Přijde podzim a plné žen
jsou
a lososů
lovecké chaty

Per lososy ďas!

S úlovkem přes rameno
vracíme se spokojeni
do svých zimních domů

kdo neskáče — když pandavdá — a hubu na žerď a vlaj!

zleva přibíhají veliké ženy s žertovnými
předměty v ústech
dav křičí dav dupe dav zpívá muži
s alkoholickými nápoji

služební psi přibíhají zprava a taky zleva
standing ovations
zvedáš se taky a prsty do huby dav skáče

dav skáče
kdo by neskákal
za dav?

udavači se převlékají před stadiónem ještě
jednou se radí
masírují lýtka tygří mastí čekají na signál
někteří dokuňují

jiné veliké ženy přibíhají pod kůží nahé v
kůži psů velikých psů
pod kůží o sebe pukle tlučou prsy tympány
víří dav vře
dav tančí muži se obnažují a ústa do huby
a hubu z úst

a hvízd!
vteřinu nádech a
udavači vybíhají zleva a taky zprava ze
zubů a z úst
dav šumí dav hučí dav Bory dav jara dav
květ dav dav
dav jásá dav skáče

dav dává slova slova velicí služební psi
z úst prask ret ať ne nevadí
dav řve dav křičí dav řve a zmítá se skan-
duje svíjí se křičí křičí se
řve se: zadav! zadav! zadav udej a zadav!

noc z povidel
když pan dav dá
jdi ven jdi za město a jdi a jsi a do tmy —
a téměř do úplné —

---

v dálce a jenom v dálce tuhne na patře tuk
příběhů
kopulka žluti nad kosmodromem

předvečer

Kreténa tlačím
Sám věčný Nemtúdom
Zapadá
Slunce do kopce tlačím
Kreténa slintáme
Jedeme
Dom

Gabriel Pleska (1978) – Publikuje časopisecky, od útlého mládí punkrocker, autor básnické sbírky *česnek! česnek!* (2003).

ROZHOVOR S JANEM F. ULRICHEM O KULTUŘE A JAZYCE LAKOTŮ

Indiánské jazyky mně, laikovi, přijdou nápadné užíváním sloves a adjektiv na místě substantiv, konkrétností a odtud pramenící metaforičností. Je to oprávněná představa? Je poesie pro indiánskou literaturu typickým projevem?

Pokud lze u jazyků severoamerického kontinentu vysledovat nějakou jednotící vlastnost, pak je to rozhodně dominance sloves v jejich gramatických strukturách. S adjektivy to tak jednoznačné není, protože ta jsou funkčně také slovesy. Jako slovesa funguje v mnoha indiánských jazycích i spousta dalších druhů slov, které v indoevropských jazycích řadíme mezi podstatná jména, číslovky, příslovce a další.

Naproti tomu metaforičnost a poetické vyjadřování jsou charakteristiky, které indiánským jazykům přiřkla populární literatura a film. Zdánlivá metaforičnost indiánských proslovů byla ve skutečnosti způsobena neobratností či bezradností tlumočnicků a překladatelů. Velké procento indiánských jazyků patří mezi tzv. polysyntetické jazyky, které jsou charakteristické tím, že gramatické i významové informace jsou integrovány v jediném slově – slovese. Překládání takových výrazů je obtížné, musejí být správně „dešifrovány“ a v překladu vhodně vyjádřeny. Ovšem v minulosti byly překlady často spíše opisné.

Některé indiánské jazyky používají výrazně deskriptivní pojmenování, což také může při překladu vyznít poeticky. Ovšem rodilý mluvčí to tak nevnímá a v běžné situaci si popisný charakter slov či slovních spojení ani neuvědomuje. I v češtině a jiných indoevropských jazycích existuje mnoho deskriptivních pojmenování, zejména mezi slovy složenými.

Každý jazyk má zásobu klíčových slov, výroků a klišé, která kodifikují historickou zkušenost dané komunity (v češtině např. scénky poručíka Duba se Švejkem). Jaký svět je takto zakódován v jazyce Lakotů? Jaká jsou jeho klíčová „topoi“?

Zdrojem rčení a idiomů u přírodních a ne-literárních národů bývá obvykle lidová slovesnost, tedy především pověsti a mýty. U indiánských kmenů jsou to pak nejčastěji šibalské mýty a mýty s kulturním hrdinou. Postavy těchto vyprávění a jejich činy jsou všeobecně známé všem generacím a jako takové tvoří součást kulturního povědomí. Idiomatické odkazy na mýty jsou často humorné, protože se týkají komické postavy šibala. Ten svým jednáním ukazuje, jaké následky čekají jedince, který se chová nevhodně v rámci daného kulturního a společenského kontextu.

Dalším tématem, které poskytuje zdroj přirovnání, příkázání a odkazů, je příbuzenství. To stojí v centru indiánské sociální struktury a je také úzce spjata s mytologií. Pravidla příbuzenství a odkazy na ně pak poskytují jednotlivci klíč k tomu, jak se má chovat v dané společenské situaci či v daném příbuzenském vztahu.

Třetím zdrojem „topoi“ je historie, především pokud jde o vztahy Indiánů s bělochy. Často se v nich tedy odráží jejich historické trauma ze ztráty území, suverenity a předrezervačního způsobu života.

Dávají si ještě dnešní Indiáni taková ta krásná jména spojená s nějakou příhodou či vizí?

V posledních 35-40 letech se odehrává významné oživení starých tradic, často spojené s odstupem od křesťanství, které v první polovině 20. století v indiánských rezervacích výrazně dominovalo. S tím souvisí i obnova tradičních obřadů a jedním z nich je právě obřad pojmenování. Rodina, která takto poctí své dítě, tím dává najevo, že se hlásí ke starým tradicím a že chce, aby v nich dítě bylo vychováváno. Obřad je pak provázen rozdáváním darů, což je konáno právě jménem nově pojmenovaného člena rodiny.

Dnešní „indiánská jména“ jsou poetičtější než ta z předrezervačního období, což je zřejmý vliv populární literatury a filmu. Ovšem i nadále ve jménech převládají zvířecí motivy.

V čem vás osobně obohatilo obeznámení se s jazykem a kulturou Lakotů?

Pokud jde o poznání jiné kultury, myslím si, že je vždy obohacující. Díky němu člověk začne vnímat vlastní kulturní zázemí jinými očima, jevy, které si dříve neuvědomoval,

teď vidí více kriticky nebo naopak s větším oceněním.

A jazyk? Odpověděl bych tak dobře známým rčením: „Kolika jazyky mluvíš, tolikrát jsi člověkem“. Schopnost mluvit jiným jazykem opravdu přináší možnost vidět svět očima jiného národa či kultury. Navíc lingvistika je mou prací, takže znalost každého dalšího jazyka je vždy obohacením i z tohoto hlediska.

Při integraci Afroameričanů do většinové kultury sehrál velkou roli jazz. Mají Indiáni obdobný fenomén, který by pro ně byl tradiční a zároveň by získal masu stoupců v současné americké společnosti?

Řekl bych, že fenomén, s nímž jsou Indiáni nejčastěji identifikováni, je spiritualita. Do značné míry jde o velmi nadsazený kulturní stereotyp. Jeho prameny pocházejí z 60. a 70. let dvacátého století, kdy po černošském boji za občanská práva a po hnutí hippies (a částečně i díky němu), začala indiánské identitě dominovat duchovnost. Do té doby byla indiánská menšina zcela na okraji zájmu americké společnosti, která Indiány vnímala jen jako ubohé, nevzdělané a sociálně zaostalé nuzáky z rezervací. Ovšem romantizující hippies a populární literatura učinila z Indiánů ztělesnění duchovna. Indiáni samotní se tohoto image chopili, což významně přispělo k obnově tradičních náboženství. Ale zatímco černošský jazz svou infiltrací do jiných hudebních stylů obohatil světovou hudební scénu, indiánská spiritualita se rozměňuje v povrchním hnutí New Age, které mísí a komercializuje různorodá náboženství a esoterické přístupy. A tak podobně, jako kdysi začali „dobývat“ západní euro-americký svět indiští guruové a učitelé jógy, dnes jsou v módě tzv. cestující šamani, kteří se pohybují od jednoho státu Evropy (i Ameriky) k druhému. Pro lidi, kteří si koupí vstupenku na jejich „představení“ či učení, je ovšem téměř nemožné posoudit, zda tito lidé reprezentují indiánské duchovní tradice tak, jak se praktikují v dnešních indiánských komunitách.

Češtináři nás nutí psát Indiány s malým „i“, prý jde toliko o název „antropologické skupiny“. Jsou, či nejsou Indiáni národem?

Indiáni samozřejmě národem nejsou. Jde o jednotící pojmenování původních obyvatel jednoho kontinentu. Dle mého názoru ovšem

není zanedbatelný historický vznik tohoto pojmenování, které se začalo užívat původně ve španělštině a později i v angličtině. V obou jazycích toto slovo vlastně znamená „Ind“. Termín Indiáni sice zahrnuje mnoho národů, kmenů a často zcela nepříbuzných jazykových rodin, ovšem vývoj v posledním století má výrazně pan-indiánské tendence, na jejichž základě se mnoho Indiánů identifikuje nejen se svým rodným kmenem, ale také s ostatními původními obyvateli amerického kontinentu. Myslím, že oba tyto argumenty je potřeba brát v úvahu, a kloním se tedy k původnímu Indián s velkým „I“.

Mimochodem, slovo „Evropan“ také neoznačuje národ, ale obyvatele jednoho kontinentu.

Jste z Valašska. Vyprávíte o něm svým indiánským přátelům?

O Valašsku ani ne, ale o Česku ano. V posledních dvou letech pracuji tady na Indiana University na projektu revitalizace lakotského jazyka, který je vystaven bezprostřednímu nebezpečí zániku. V rámci tohoto projektu píší učebnice, osnovy a metodiku pro výuku lakotštiny v indiánských školách v rezervacích. Když školím indiánské učitele v metodách jazykové výuky, snažím se je motivovat vyprávěním o českém národním obrození, jehož důležitou součástí byla také revitalizace češtiny. Bez ní bychom pozbyli nejen značnou část českého kulturní dědictví, ale nejspíš i národní identitu. A to teď hrozí Lakotům.

Děkuji za rozhovor a přeji mnoho úspěchů Vám i samotným Lakotům...

rozhovor vedl Martin Škabraha

Jan F. Ullrich (1968) – ačkoliv pochází z Valašského Meziříčí, je dnes předním odborníkem na jazyk a kulturu siouxského kmene Lakota. V 90. letech opakovaně pobýval v indiánských rezervacích a v současné době pracuje pro Indiana University na projektu revitalizace lakotského jazyka. Překladem a rozsáhlým doslovem se podílel na českém vydání kultovní autobiografické knihy *Mluví Černý jelen* a v nakladatelství Argo vydal bilingvní soubor lakotských mýtů a pověstí. Provozuje internetové stránky www.inext.cz/siouan, na jejichž anglické verzi naleznete mj. řadu původních lakotských textů.

ŠTĚPÁN KUČERA

VENUŠE

inspirováno knihou Eduarda Štorcha Lovci mamutů

Sekyra seděl opodál ohně, dneska nestál o společnost ostatních lovců. Před sebou hroudu jílu, moučku z mamutí kosti a roh plný vody; modeloval nějakou figurku. Vodu moc nepotřeboval, každou chvíli mu na vznikající sošku ukápla po osrstěné bradě slza. Cítil se tak sám. Figurka ženy měla velké břicho jako symbol hojnosti a velká prsa. Nohy jí udělal jen po kolena, ruce hrubě naznačil. Snad by si s nimi dal víc práce, kdyby věděl, že za několik tisíc let jeho ženu vykopou a budou ji ukazovat v muzeu. Mirek jeho ženu dokonce dostal jako maturitní otázku... Ale to jen tak mimochodem. Když Sekyra odnesl svou ženu vypálit do ohniště, vyřázeli ze sebe lovci výkřiky uznání, které byly Sekyrově spíš protivné. Co komu bylo do *jeho ženy*. Sekyra ji uhnětl, aby nebyl tak sám, ale pomohlo to jenom na chvíli. Ještě v noci odešel z tábořiště a už tehdy myslel na tebe.

Mirek pečlivě aranžoval bordel bohémského pokoje. Vedle věže rozmístil několik céděček etnické hudby, zapálil vonnou svíčku a na stůl položil cigarety. Na koberec pohodil kupičku Literárních novin. Sbíрку pivních tácků schoval do skříně, sbírky básnické naopak vytahal ven. Když je na nočním stolku rovnal do neuspořádaného komínku, napadla ho vtipná věta Žáček Skácel Suchý Topol. To si musí někam napsat a jednou to použije. Mirek si psal nápady na účtenky z barů, na lístky z tramvaje (jenom na ty z automatu, ty z trafiky mají na druhé straně reklamu), na cáry papíru, které pak ztrácel a po měsících nacházel a dával z nich dohromady básničky. Teď zrovna píše jednu o tobě a ty si klidně nepřijdeš! Mirek zkoušel zahnat osamělost masturbací, ale pomohlo to jenom na chvíli. Čekal už hodinu, pak nakopl balík literárek, sebral ze stolu cigarety a vypadl ven.

Sekyra se toulal nočním lesem, v ruce zbraň, která mu dala jméno. Tam kousek od ohniště se před chvílí stal *progresivním paleolitickým umělcem*, ale co je to pračlověku platné, když se cítí tak sám. Tichým šuměním hvozdů se neslo milostné volání pratetřevů a prasat, z dálky houkala prasova. Sekyra došel až k místu, kde volání pratetřevů nahradily jiné prapodivné zvuky - pralidé. Sekyra si uvědomil, že se dostal na doslech k táboru jiné tlupy. „Bude žena,“ usmál se Sekyra a nehty rozčísil chuchvalec vousů na tváři. Sevřel pevně sekyru a opatrně kráčel řidnoucím lesem. Když se před ním rozestoupily

poslední stromy, spatřil lovec nejen ohniště pralidí, ale i tebe. Zatoulala ses dál od jeskyně, jistá si vlastní bezpečností. Mělas na tvářích dólíčky a jemné chloupky a v ruce košíček upletený z trávy. Sekyra se přitiskl k zemi a pomalu se plížil. Se seznamovací frázi si těžkou hlavu nedělal, v tom byl jeden z mnoha rozdílů mezi Sekyrou a Mirkem. Když se za tebou vynořil z trávy, praštil tě do zátylku sekýrou naplocho a do úst ti sroloval kus kožešiny. Chvilí jsi bojovala, i když jsi dobře věděla, co tě čeká. Staneš se ženou mladého lovce, který tě přemohl.

Mirek se toulal nočním městem, kouřil jednu za druhou. Cigarety jsou pro idioty, kteří nevědí, co s rukama, tvrdil jeden spisovatel. Mirek s tím stoprocentně souhlasil, když se občas ráno probouzel s chrapotem a bez hlasu, ale spolu s jedním básníkem věděl dobře, že večer zase / plíce saze. Na střeše autobusové zastávky se pářili holubi. Mirek zapadl do nejbližší hospody, dal si pivo a startku a zkoušel se ti dovolat. Pak mobil položil na stůl a doufal, že snad aspoň pošleš zprávu. Není smutnější pohled než na displej telefonu, když člověk čeká textovku od někoho, na kom mu záleží. A když konečně přijde zpráva, dočte se, že za odeslání 11 sms operator odecita 19,80 Kč. Ještě jedno pivo. Kolem seděly docela pěkný holky, mohl by nějakou sbalit... chce to jenom vhodnou seznamovací frázi... v tom byl jeden z mnoha rozdílů mezi Mirkem a Sekyrou.

„Ty takový problémy neřešíš, žejo, ty ji pěkně plácneš klackem do hlavy a je to,“ zasmál se Mirek, ty piva nalačno mu nějak stouply do hlavy. „Ne ne,“ vrtěl hlavou Sekyra, jakože to není pravda a začal předvádět jizvy, co utržil v boji o své předchozí ženy, „já těžší.“

„Jizvy ty mám taky ty vole,“ řekl Mirek a ukázal zhojené bílé proužky na zápěstí, „byl sem s tím pár dní na jipce a pár tejdnu ve cvokárně. Taky kvůli holce.“

„Uhu?“

„Zapomeň na to. Co je to jipka, to ti vysvětlovat nebudu, jenom abys věděl, že to mám taky těžký.“

„Aha,“ zasmál se Sekyra a plácal Mirka po zádech, „Ale já jizvy víc! Já víc lovec!“

Sekyra se vracel ke své tlupě, tvé vlasy obmotané kolem zápěstí. Když ses přestala vzpouzet, pustil je a vzal tě za ruku. Milostné volání pratetřevů mu najednou připadalo jako vítězný pokřik, jako když si lovec hodí přes ramena kůži zabitého medvěda. Vtom volání pratetřevů za jeho zády nahradily jiné prapodivné zvuky – pralidé. Sekyra tě pustil, aby ses mohla schovat mezi stromy, a sám se otočil

po směru blížícího se nebezpečí. Na mýtinu vpadl tvůj bratr. Jeho ránu sekyrou Sekyra sekyrou vykryl a smýkl bratrem za vlasy do trávy, ale už doběhl i tvůj otec a vrazil Sekyrovi do ramene nějaký přostřený kámen nebo co to bylo. Sekyra se romáchl svou zbraní, jenže to už se vzpamatoval bratr a vyrval mu ji z ruky. Sekyra něco vykřikl, vytrhl se oběma lovcům a zmizel v houští. Utíkal podél potoka, dokud neucítil kouř ohně své tlupy. Pak sebou teprve plácl do vody a chladil si rozseklé rameno.

Mirek pomalu došel na nádraží. Mělas to tu vždycky ráda, říkalas, že kdo nepozná nádražní bufet, nepoznal život. Ráda sis povídala s těmi chlápky s dlouhými nehty žlutými od cigaret a vypadalas mezi nimi jako cherubín. No a pak tě uviděl. Přesně jak se to píše v knížkách, bylas tam s nějakým klukem a tvými vlasy jezdila jeho ruka s prstenem z falešného zlata. Mirek se popral naposledy ve školce, to mu jeho sok v lásce rozbil nos plastovým kyblíkem, ale teď šel, sám přemýšlel, kde se to v něm vzalo, a tomu klukovi dal pěstí. „Jé ahoj Mirku,“ usmála ses omluvně a potom ses klidně dívala, jak ten borec s falešným prstenem Mirkovi tu ránu vrátil, a než se Mirek stačil rozmáchnout, vrazil mu další. A ještě jednu. A ještě. To byla ta nejtvrdí pecka kyblíkem, jakou Mirek kdy dostal. Udělal pozpátku pár kroků k nádražní budově, opřel se zády o posprejovanou fasádu a smířen se vším svezl se pomalu k zemi.

„No já myslim že pudem,“ řekl ti klidně ten borec a tys ho klidně poslala do hajzlu. Sedla sis vedle Mirka, zádama taky opřená o tu počmáranou fasádu a podala mu papírový kapesník. Ten borec s falešným prstenem jenom zakroutil hlavou a šel pryč, přesně jak se to píše v knížkách. Mirkek plival krev a na chvíli se mu zdálo, že slyší milostné volání pratetřevů. Znělo to jako vítězný pokřik; ale dost dobře to mohl být jen otřes mozku.

Sekyra utíkal podél potoka, dokud neucítil kouř ohně své tlupy. Pak sebou teprve plácl do vody a chladil si rozseklé rameno. Snažil se nevnímat ty protivné pratetřevy, když vtom uslyšel jiné prapodivné zvuky – zas ti pralidé! Sekyra neměl sílu vstát a bojovat. Mezi stromy ses ale vynořila ty. Sedla sis vedle a začala mu otírat ránu nějakým pralopuchem.

Jseš pořád stejná.

11/2001

Štěpán Kučera (1985) – Narodil se v Jablonci nad Nisou, kde žije a studuje gymnázium. Externě přispívá do Deníku Jablonecka, je redaktorem magazínů InternetFOLK a Dobrá adresa. Publikuje v literárních časopisech (Tvar, Divoké víno, Salon – příloha deníku Právo).

JEVHEN MALANJUK

Zkušenost

Již téměř všechno zapomněno.
O samotě, potají, jdouc snem,
paměť, spolu s Lotovou ženou,
zrakem svým pátrá v minulém.

A prohledává. Dávno není,
kde zmalátnělá ruka sahá,
již ani sladkého mámení –
jen prázdnota – jen marná snaha.

Mladost, jež kouzlům podřízena jest,
uviděla tam oheň msty,
kde vskutku vládnou: čin i trest,
úderu zákon, pohled v cíl.

1940

To syn se ptá...

To syn se ptá: Kudy jít? Jak dále?
A prosí stále o ten obraz známý:
větrník nad višňovým sadem,
topoly, dům a prosluněné lány.

A řeku, jež jak stužka nebo zpěv
plyne do modré dálky...

Synu, synu,
jak vysvětlit, že cesta ta – je hněv,
pro pomstu, smrt jít do neznámé války.

A srdce bědné, křehké je, jak mák,
a nervy jemné, jak bandura...
Ale jen varjag, všechno jen kozák,
železná pěst a tuhá šíje tura.

Tak ze srdce je třeba vylít med
a plameny jej nalít místo slasti,
tam černý víchř jen. A tma, jak zeď,
čeká nás na cestě do dávné vlasti.

20. 9. 1940

Jevhen Malanjuk je jedním z nejvýraznějších ukrajinských básníků 20. století. Bojoval v občanské válce, po obsazení Ukrajiny Rudou armádou přijal azyl v ČSR, kde vystudoval Ukrajinskou polytechniku v Poděbradech. Přátelil se s J. Macharem a najdeme u něj mj. mnohé pražské a jihomoravské motivy. V roce 1945 odesel do USA. V letošním roce chystá Ukrajinská Iniciativa v ČR první ucelené vydání výboru jeho poezie.

z ukrajinštiny přeložil Tomáš Vašut

MINISTŘI A JITRNICE V JEDNOM PANOPTIKU

Ani ne půlhodinový film *Šla Nanyňka do zelí* je příběh o summitu NATO v Praze, který se konal krátce po velké povodni roku 2002. Příběh, který s notnou dávkou provokace ukazuje jeden z možných úhlů pohledu na celou událost. Tvůrci filmu se rozhodli natočit skrytou kamerou pokus svojí hrdinky, dívky z jihomoravského maloměsta, proniknout do nejstřeženějšího pásma okolo Kongresového centra s taškou plnou zabíjačkových dobrot – vždyť co jiného by mohlo pohnout srdce českého strážce zákona... Strýcovští policisté bodře pronášejí: „My jsme si to nevymysleli,“ onu mantru českého státního zaměstnance, která by nejspíš měla nahradit na prezidentské vlajce nepřesvědčivé „Pravda vítězí“. Opodál okounějící reportéři TV Nova větrí atraktivní záběr a předkládají ve večerních zprávách výstup s jitřnicemi coby reálnou scénu – není to zvláštní, jak se profesionální mystifikátoři dají snadno mystifikovat? Odmítnutá venkovanka bloudí lhostejným velkoměstem a seznamuje se se svými vrstevníky, anarchisty, kterým ovšem spíše než o velkou politiku jde o přežívání ze dne na den. Demonstrace odpůrců NATO je pojímána jako turistická atrakce, která už dávno ztratila původní ideový obsah. Místní pobudové se k průvodu přidávají pouze krátce a když se očekávané povyražení nekoná, ocitají se nakonec ve squattu uprostřed vylidněného Karlína a dají přednost konzumaci zabíjačky, což je prostrňháno se záběry hostiny prominentů. Byzantinská okázalost bakchanálií uprostřed města poničeného přírodní katastrofou působí mimořádně tragikomicky. Kontinuita summitu s místem konání komunistických sjezdů není náhodná. Také tento režim odmítá s kýmkoli komunikovat, je mu lhostejná otázka vlastní legitimacy. Sežraná zabíjačka je nakonec nahrazena masem koupeným v supermarketu a doručena strýčkovi hned poté, co jsou bezpečnostní opatření odvolána. V momentě, kdy *Nanyňka* spokojeně odjíždí z Hlavního nádraží (jen tak mimochodem: pozorný divák si mohl všimnout, že neodjíždí směrem na Libeň, jak by při návratu do rodných Hustopeč bylo logické, ale na Smíchov; to je ovšem jen drobný nedostatek jinak vylaštěného filmu) nabývá divák dojmu, jako by se vlastně nic nestalo. A to je poněkud málo při zasedání, které rozhodovalo o tisících lidských životech. Ale co bychom chtěli, když už ani ty jitřnice nejsou tím, čím se zdají být?

Šla Nanyňka do zelí, český film, režie Petr Nikolaev, ČR 2003

Jakub Grombříř

K SCHULZOVĚ POUTNÍ PÍSNÍ

Psát v čase adventním o modlitbě květno-
nedělní je snad poněkud pošetilé. Kazatel přece
tak moudře a zároveň svrchovaně básnicky říká,
že „všecko má svoji dobu“ (Kaz 3, 1). Ale snad lze
jeho slova pro jednou obrátit ve svůj prospěch
a omluvit jimi jak tu pošetilost, tak také zpoždění
této poznámky.

Dílko původně vzniklo jako ručně psaný, sou-
kromý útěšný modlitební text a bylo určeno pří-
teli a obdivovateli poezie Bohumilu Chlumecké-
mu v jeho nemoci. Dochované přístupné frag-
menty Schulzových deníků nás informují o datu
vzniku (22. dubna 1935) i o jeho okolnostech.
Schulz si tehdy zapsal: „*Dnes dokončena pro
Chlumeckého Píseň o Panně Marii na neděli Květ-
nou.*“ Nepochybně ve srozumění s autorem ji
Chlumecký hned v následujícím roce v Břevnově
vydal, a to pod změněným titulem *Píseň k Panně
Marii na neděli Květnou* jako skvostný bibliofilský
tisk ve 30 exemplářích, jak uvádí tiráž. Jaké zmē-
ny autor provedl v původním rukopisu pro účel
1. vydání, byť početně omezené? Zůstalo jen
u změny titulu? Nevíme a bohužel nevylučuje-
me, že se ani nemusí podařit je někdy
v budoucnosti vůbec najít. O truchlivém konci
bohaté knihovny B. Chlumeckého v antikvariátech
víme Seifertových Všech krás světa. Historie
textu tím však ještě nekončí. Roku 1941 Karlu
Schulzovi vydalo nakladatelství Vyšehrad knihu
povědek *Prsten královnin*, v níž se text objevuje
v nové autorské verzi a pod titulem *Poutní píseň
k Panně Marii na Květnou neděli*. Zatím není zná-
mo, že by se kdokoliv pokusil o srovnání básnic-
kých kvalit obou známých verzí tohoto podoben-
ství bloudění, naděje a Naděje. Obě uvedené tex-
tové verze se tisknou zcela rovnocenně a bez
přihlídnutí k jejich pořadí, pro něž jsou důležitý
právě ony obsahové odlišnosti. Dle titulu i obsahu
naše vydání přetiskuje verzi, kterou můžeme
označit jako vyšehradskou.

Útlý svazeček o 24 stránkách textu vyšel
nákladem Ing. Pavla Sejkory – Trinitas ve Svita-
vách ve spolupráci s římskou Křesťanskou aka-
demií před Velikonocemi 2003. V tiráži je uvede-
no, že jde o 3. vydání. To však je údaj naprosto
mylný. 1. a 2. vydání jsou pojednány výše, 3. vy-
dání je z roku 1944 v reedici *Prstenu královnina*
právě tak jako 6., *Prsten královnin* v edici Luisy
Novákové (nakl. Akcent, Brno 1998). Naše vydá-
ní je tedy ve své verzi 4. Pokud jde o vydávání
verze vydání 1., kterou můžeme pro přehlednost

označit jako břevnovskou, pak ji podruhé registrujeme v exilové edici Jiřího Němce Karel Schulz: Legendy a invokace (Rozmluvy, Anglie 1987) a ještě potřetí, poněkud neústrojně přilepenou k edici Schulzových Legend (Luxpress, Praha 1991). Konstatujeme, že letošní vydání v roce 60. jubilea smrti Karla Schulze je celkově 7.

Petr Hora

DLOUHÉ ČEKÁNÍ

Mezi španělským vydáním prvního dílu paměti kolumbijského spisovatele **Gabriela Garcíi Márqueze** a českým překladem *Žít, abych mohl vyprávět* (Odeon 2003) sice uplynul pouhý rok, ale i tak to bylo dlouhé čekání. Pro celý hispánský svět to byla událost mimořádného významu. A stejné nadšení vzbudil i překlad.

Pokora a obdiv, se kterou tento velikán, držitel Nobelovy ceny za literaturu, hovoří o jiných, nám odhaluje Márqueze nejenom jako geniálního spisovatele, ale také jako neobyčejně empatického člověka a pozorovatele. Nemáme totiž před sebou „pouhé“ vzpomínky, memoáry tak dobře známé v jejich úpadkové a plané verzi z per (a často ani to ne) prchavých hvězdiček a politiků, ale monumentální epopěj, průvodce nejenom autorovým dílem, ale také divokými a zmatenými dějinami dvacátého století latinskoamerického regionu. Tento díl je pak převážně dějinami Kolumbie. V mnohých osobách a Márquezových známých poznáváme předlohy jeho postav z jeho pozdějších děl a on sám na to i někdy upozorňuje. A tak jsou nám opět o něco bližší postavy *Sto roků samoty* a *Lásky za časů cholery*, či dívky z jeho povídek. Autor nám odhaluje nejenom pozadí jeho tvorby, které úzce souvisí s prožitými událostmi, ale ukazuje nám i literární kořeny jeho díla. Seznamujeme se tak s Márquezem jako s náruživým čtenářem a sledujeme jeho vztah k jiným autorům a literárním dílům. Jeho láska k literatuře je dokonce tak silná, že od něj čteme i slova: „Krásť knihy je přečin, nikoliv zločin.“ Slova, která ostatně plně chápu. A jak upozorňuje, je také rozdíl mezi lhaním a vyprávěním příběhů.

Márquezova cesta za literaturou a spisovatelem povoláním nebyla nejsnadnější. Poměry ve kterých vyrůstal nelze označit jinak, než chudobné, a přece od něj neuslyšíme žádného naříkání. Podmínky, ze kterých vzešel, jsou prostě pro mnohé z nás již nepředstavitelné, jiné. Pro nás jsou možná fascinující svou exotickou vzdáleností, ale je řada skutečností, na které se u nás

poslední dobou pozapomíná, či spíše se vědomě opomíjí. Márquez, podobně jako řada dalších latinskoamerických autorů, má své politické přesvědčení – a to levicové. Souvisí to právě i s poměry, ze kterých vzešel. Autor je ostatně dobrým přítelem Fidela Castra, se kterým se poprvé setkal již v bouřlivých padesátých letech. V našich končinách je znám především jako výtečný povídkář a romanopisec, jako umělec ověřený Nobelovou cenou. On sám přesně rozlišuje mezi těmito dvěma žánry a umění povídky považuje za obtížnější. Obecně se také zapomíná na Márquezovo občanské povolání novináře, ve kterém strávil značnou část let a ke kterému se vrátil i v devadesátých letech svou knihou o kolumbijské drogové válce. Škoda, že není přeložena do češtiny. To je ostatně i osud jeho knihy reportáží ze zemí bývalého Východního bloku z roku 1959. Právě ta by mohla tvořit velmi zajímavý protipól k jeho knize *Chile očima skryté kamery*, která je dokumentem o tajné návštěvě Chile emigrantem, režisérem Miguelem Littinem v době Pinochetovy diktatury.

Márquez je prostě milovníkem života, žen, hudby, věcí a jeho vzpomínky jsou pokračováním knih, které tak dobře známe a které milujeme. Tedy někteří z nás. V posledních letech, z důvodů nevléčitelné nemoci, se však autor již nezúčastňuje veřejného života. A tak doufáme, že jeho paměti nebudou knihou poslední. Vždyť zázraky, které prostupují všedními dny jako něco přirozeného, z jeho knih dobře známe.

Budou to dlouhé měsíce, než se dočkáme dalšího dílu jeho vzpomínek, které nás přenesou do doby vzniku nejslavnějších autorových děl. Ale aspoň částečně je může ukrátit kniha **Evy Lukavské** „*Zázračné reálno*“ a *magický realismus*, kterou také v loňském roce vydalo brněnské nakladatelství Host a která rozebírá a srovnává díla Alejo Carpentiera a Gabriela Garcíe Márqueze, a to na pozadí širších literárních a kulturních souvislostí. Po knize Anny Houskové *Imaginace hispánské Ameriky* je to tak druhá významná publikace zabývající se literaturou latinskoamerického kontinentu. A hned mohu říci, že v knihovničce zájemce o literaturu této oblasti je nepostradatelná. Ještě stále je v hlubinách tohoto kontinentu co objevovat. A to nejenom u již známých moderních klasiků, kde nám chybí například překlady mnohých knih Cortázara, Amada, Fuentesese, ale především pak u nových generací autorů, kteří v češtině nejsou dostupní vůbec. Stačí se jen podívat třeba do literatury argentinské.

Pavel Kotrla

